

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בחוקותי

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2022

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת בחוקותי

- והעמידן על אחת - האמונה היא ה'מעמיד' של כל התורה והמצוות..... ב
- הוא ותמורתו - להאמין בכל המצבים שהכל לטובה, ושהקב"ה מתקרב אליו ביותר..... ד
- היום לעשותם - לעשות מיד ולא לדחות 'למחר'..... ז
- ערכי עלי - אין לך אדם שאין לו 'ערך' ובמעלת ההשתוקקות..... ט
- מפני חדש - ענין ההתחדשות בכל עת ושעה..... יא
- שתהיו עמלים בתורה - הכנה לקבלת התורה ע"י התורה..... יב
- עמלים בתורה - לעסוק בתורה גם בלי טעם..... יג
- חביבין דבקבעתא - קביעת עיתים לתורה וסגולתה לפרנסה..... טז

פרשת בחוקות

והעמידן על אחת - האמונה היא ה'מעמיד' של כל התורה והמצוות
 בפרשתן (כו ג), 'אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם', וכבר עמדו המפרשים על דקדוק לשון הכתוב, מדוע לגבי 'חוקותי' נקט לשון תלכו, ואילו לעניין 'מצותי' נאמר תשמרו, ומה הטעם בזה (וכי א"א לומר איפכא 'אם במצותי תלכו, ואת חוקותי תשמרו', וביותר קשה, מדוע לא אמר בדרך קצרה 'אם בחוקותי ובמצותי תלכו, או 'אם את חוקותי ומצותי תשמרו'). ומבאר הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע (ד"ה אם) שהנהגה בל קיום התורה תלוי ביסוד אחד והוא האמונה בה' ית"א, כי מי שאינו מאמין ח"ו אין לו כל שייכות לקיום מצוות ה', וכמו שאמרו בגמ'

א. אשרי אדם עוז לו בך שמחזיק באמונתו בכל מצב ובכל גל שעובר עליו, וכבר כתב הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (ד"ה אם ב') שהקללה הראשונה האמורה ב'פרשת התוכחה' שבפרשתן היא 'והפקדתי עליכם בהלה' (כו טז) כי אין לך קשה יותר מ'בהלה' ובלבול הדעת... וכמו שאמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע לבאר בסדר ההושענות (בפיט 'אדמה מארר') 'הושענא דגן מדלקת... חיטה מחגב... נפש מבהלה', שכל הנאמר שם שווים במהותם, וכמו שכל בר בי רב יודע שה'דלקת' עוקרת ומשחיתה את ה'דגן' שבשדה, וכן חגבים אוכלים ומאבדים לגמרי את החיטה, כך ממש - הבהלה מכלה ומשחיתת נפשו של אדם.

פעם שאלו את חתנו של החפץ חיים, ממה התפעל ביותר מתוך כלל הנהגותיו של חותנו הקדוש, ויען ויאמר, הדבר המפליא ביותר היה יישוב דעתו ושלוות נפשו בכל עת ובכל זמן, ואף בשעות קשות כשבאו עליו ייסורים וכדו', ושלוות נפש זו באה לו מתוך תוקף אמונתו בהנהגת ה' את כל העולם בטובו בחן בחסד וברחמים. אכן המאמין בה' אינו מאבד יישוב דעתו, ביודעו שכל הקורה עמו הוא רק ברצון הבורא ית"ש, שהוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, וממילא מה מקום ל'בהלה' אחר שהוא 'מופקד בידיים טובות'..., ולא עוד אלא שה'בהלה' לא תעזרהו בכלום...

ואף באופן שעליו לעשות כל מיני אותם 'השתדלויות' בכדי להיזהר ולהישמר שלא לבוא לידי סכנה - הרי לא יעשה זאת מתוך 'בהלה' וחפזון כמי שבהול על נפשו, אלא מתוך יישוב הדעת ובהכרה שעושה זאת כי כן הוא רצונו של המקום ב"ה. וכמו שפירשו צדיקים בלשון הכתוב (תהילים לד א) 'לדוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך ויגרשהו וילך', שלכאורה יש כאן סתירה מיניה וביה, שאם אבימלך 'גירש' את דוד ממילא לא שייך לומר 'וילך' אלא 'ונתגרש' וכיו"ב. אלא שגם בשעה שגירשו אותו לא נס להימלט על נפשו בבהילות ואיבוד עשתונות, אלא היה זה רק 'וילך', שהיתה ה'הליכתו' משם באמונה שכך הוא רצון ה' שילך משם, כי ה' אמר לאבימלך גרש...

סיפר החסיד רבי יוסף מאיר זיידל זצ"ל, מחשובי חסידי גור, כי כך היה נהוג בבית הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, בכל עת שהוצרך ליסע ברכבת היה המשמש נכנס לקודש פנימה זמן מועט לפני יציאת הרכבת למחוז חפצה, והיה מזכיר שקרב ובא זמן הנסיעה, ומיד היה הרה"ק קם ממקומו, מסדר את החפצים אשר יצטרך להם בדרכו. פעם אחת בעת שעזר המשמש לסדר את החפצים נשמטו כמה מהם מידו לגודל המהירות, שאלו האמרי אמת 'וואס יאגסטי זעך' - מפני מה הינך בהול, ועשה הגבאי תנועה בידו כמי שאומר שעושה כן מפני שהרבי בהול ונחפז, נענה לו האמרי אמת ואמר, 'יך יאגזיך נישט, יך מאך שנעל', איני מבוהל כלל, אלא אני עושה הכל במהירות ובזריזות...

ובזה פירשו מה שנאמר (תהילים קיט ס) 'חשתי ולא התמהמתי', שלכאורה יש בזה כפל לשון שלא לצורך, כי הממהר אינו מתמהמה, אלא כך אמר דוד, אכן חשתי אך לא היה זה מפני שמיהרתי אלא כי לא התמהמתי - שלא כיליתי את זמני לריק.

עוד יגדל אושרו של האיש המאמין שלעולם אינו בא לכלל כעס, שרק מי ש'מאמין בעצמו' ובכוחותיו הרי הוא מתגאה ובא לידי כעס תדיר מדוע 'העז' הלה לעולל לו... אכן המאמין בה' אחד ויודע שהכל מאתו יתברך בנקל לו לנהוג בענווה לכל אדם ואינו 'יוצא מכליו'...

באר הפרשה - פרשת בחוקות

ג

'כי בן ציווה לו המלך', לעומת זאת 'מצוותי' הם בדברים שהשכל מחייבן ואף אם לא היו כתובין בתורה היה ראוי לאדם לקיימם, נמצא שדייקא השמירה על ה'חוקים' היא ההוכחה שמאמין בהקב"ה, משא"כ בקיום 'מצוות' שיש בהם טעם והבנה אינו מורה כל כך שמקיימם מפני שיש בו אמונה, שהרי יתכן שאינו עושה בן אלא מאחר שהוא מבין כי בן ראוי לנהוג ולעשות. ומעתה יתבאר לשון הפסוק שנקט לשון הליכה דייקא לגבי ה'חוקים', דהכי קאמר, 'אם בחוקותי תלכו', ר"ל שתקיימו

(מכות כד.) 'בא חבוקק והעמידן על אחת שנאמר (חבוקק ב ד) וצדיק באמונתו יחיה', כלומר, שחבוקק 'העמיד' את כל התורה על האמונה, שהיא היסוד ש'מחזיק' את כל 'בניין' המצוות, ועל כן נקראת האמונה בבחי' 'רגליים', כדוגמת הרגלים שעליהם נשענת כל קומת האדם.

והנה ידוע ש'חוקים' היינו מצוות שאין בהם טעם, ר"ל, שאין סברת השכל מחייבת לעשותם אותם אלא

ובזה פירש מרן הבעש"ט הק' זי"ע (הובא בדגל מחנה אפרים בפרשתן ד"ה ואכלתם) במה שנאמר (תהילים כב כז) 'יאכלו ענוים וישבעו', שהנה מובא בגמ' (גיטין ע.) 'אמר ליה אליהו לר' נתן אכול שליש ושתה שליש והנח שליש, לכשתכעוס תעמוד על מילואך' - שכך הוא סדר האכילה הראויה שלא ייזק מממנה, שימלא שליש ממעיו באכילה ושליש נוסף בשתיה ותו לא, כי אם ימלא כל כריסו במאכל ובמשתה אזי יכול לבוא לידי סכנה בשעה שיכעס, שבזמן זה 'רותח' האדם בקרבו, יתנפחו מעיו, ומסוכן הוא שמא יבקעו מאותם המאכלים שאכל... אולם אם יאכל וישתה רק כדי שני שליש אזי בשעה שהוא כועס ורותח יתנפחו המאכלים והמשקאות וימלאו את המעיים ותו לא. ומעתה מי שהוא עניו ואינו כועס יכול לאכול כל צרכו שהרי אין חשש שיבוא לכלל סכנה כתוצאה מהכעס, וזהו שנאמר יאכלו ענוים וישבעו - שהענוים יכולים לאכול ואף לשבוע בלי שום חשש תקלה ומכשול. הוסיף נכדו על כך הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' לפרש בדרך זה מה שנאמר ב'ברכות' שבפרשתן (כו ה) 'ואכלתם לחמכם לשובע', כי 'אם בחוקותי תלכו' אזי תוכלו לאכול לחמכם לשובע כשיעור כל הנצרך בלא שתזדקקו להותיר שליש.

ב. כבר מילתנו אמורה רבות בלשון הכתוב 'באמונתו יחיה' - כי האמונה היא היא סם החיים כפשוטו ממש, ואין לך 'רפואה' טובה הימנה על כל צרה וצרה שלא תבוא.

עבודא קבלנו מאיש צדיק שליט"א ששמע מבעל העובדא הרה"ח רבי נ.ק. שליט"א מעיר הבירה לאנדאן יצ"ו, והוא נקי כפיים בעל אמונה הזהיר מאד שלא ליהנות אלא מממון כשר וישר בתכלית. וכך הוה, ביום ראשון ממחרת 'שבת הגדול' - שבוע שחל בו פסח יצא האיש מהגראסער"י (מכולת) בדרכו לביתו, בעודו מהלך עשה חשבון לעצמו ומצא שחסרים לו סך 1,200 פונט עד היכנס החג, לצורך תשלומי שכירות דירתו, צרכי יו"ט וכדו'. ואחר מחשבת 'אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי' קיים בעצמו 'אליך נשאתי את עיני' בבקשה ובאמונה פשוטה כי לא יעזבהו הקב"ה ובוודאי יעזור לו בהמצאת המעות.

ויהי לפלא, כי לא עבר רגע (מינו"ט) אחד, והנה ניגש אליו איש נכרי ישמעאלי מגויי הארצות ונתן בידו פתקא קטנה ואמר לו, ראביי, הבט נא בנכתב ע"ג הנייר, הרב נ.ק. קרא את הנכתב ומצא כתוב באותיות לה"ק 'הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתני' (והוא לשון הכתוב במלאכי ג י), הביט האיש בנכרי בתמיהה, אמר לו הגוי 'הנני רוצה לתת מעשר לה', והוציא מתוך כיסו מעטפה (envelope) ובה 'מזומנים', נתן בידו ואמר לו עשה עם זה כאשר חפץ לך.

ויבוא האיש הביתה ויפתח את המעטפה, ומצא שבתוכה שוכנים אחר כבוד סך 1,340 פונט. אחרי שהפריש מסכום זה 'מעשר' (מן המעשר) נשאר בידו 1,206 פונט טבין ותקילין. ללמדך, כי הקב"ה הוא ה'עושה לי כל צרכי', הוא יודע מה וכמה חסר לו לאדם, ובטובו הגדול משפיע לבריותיו וביותר למאמינים בו, נשענים ונסמכים עליו באמת.

הוסיף בעל העובדא, שבימי החג חכך בדעתו והתבונן האם לפרסם העובדא, או שמא עדיף להשאר בהצנע לכת, וכדרך יהודי כשר התפלל גם על כך - שיורוהו ה' מהי הדרך הנכונה, אחר התפילה פתח הגדה של פסח, ונפתח לנגד עיניו מאמר ה'זוהר' הקדוש, פקודא בתר דא לספר וכו' - שם מבואר כמה חובת האדם לפרסומי ניסא, ולספר בשבחי הבורא יתב"ש, ומיד הבין כי עליו לפרסם ולהרבות אמונה ובטחון בקרב בני"י, להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך.

באר הפרשה - פרשת בחוקות

ועל מצוותיה, ואם שלש אלה לא יעשה האדם - אפילו אם החסיר רק אחת מהם, הרי חסר לו מעיקרי החיים.

ורמזו זאת בפסוק 'אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם', כי תיבת אם ראשי תיבות אמונה מצוות, והיינו שכאשר יש לאדם אלו שני המידות - אמונה ומצוות, ידע כי עדיין עליו לקיים את המשך הקרא - בחוקותי תלכו, וכדפירש"י 'שתהיו עמלים בתורה'. ואילו זה שיש לו - זאת ראשי תיבות אמונה תורה, אף כאשר זכה לשתי אלו המעלות שהאמונה נטועה בקרבו, וגם עוסק בדברי תורה, עדיין יש לו לקיים - את מצוותי תשמרו, שעליו להוסיף לזה שמירת המצוות. וזוהי הדרך הישרה שיבור לו האדם - ועשיתם אותם - אתם ראשי תיבות של כל הג' - אמונה תורה מצוות.

אמנם 'עיקר' (מתוך אלו הג') העיקרים' היא האמונה בחי עולמים - שהוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, כי מצוות - תורה עולים בראשי תיבות מת, ולא על אלו השניים לבדם יהיה האדם, כי אם על מוצא פי ה' - שיאמין שכל המוצא אותו על פי ה' בא לו, ורק 'באמונתו יהיה', על כן ועשיתם אתם - ר"ת אמונה תורה מצוות.

הוא ותמורתו - להאמין בכל המצבים שהכל לטובה, ושהקב"ה מתקרב אליו ביותר

בפרשתן (כו י), 'והיה הוא ותמורתו יהיה קדש'. ומבאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע שבא הכתוב ללמד על חובת האמונה בהש"ת, לדעת גם בזמני קושי שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, שהרי 'אין זהיה

את ה'חוקים' מחמת ש'תלכו' באמונתכם בה' שהיא בחי' רגליים וכנ"ל (ועיי"ש מה שמבאר בהמשך לשון הכתוב).

בדברים הללו כתב גם הרה"ק ה'מאור ושמש' זי"ע (יתרו ד"ה איתא במדרש רבה) בשם הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע לבאר בסמיכות הכתובים (שמות כ א-ב) 'וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמור, אנכי ה' אלוקיך' וגו', וז"ל (בתוך אריכות דבריו) וכל התורה כולה היא תלויה ב'אנכי', דהיינו אם האדם מאמין באלקותו ממילא בודאי מקיים התורה והמצוות כראוי (ואם חלילה אינו מאמין באלקותו ממילא אינו רוצה לקיים התורה והמצוות), עכ"ל.

הן הן הדברים שהניד הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (שבועות ד"ה וספרתם) בשם צדיקים על דברי חז"ל (סנהדרין ז. מוסב על לשון הכתוב במשלי כד טז) **שבע יפול צדיק וקם ורשע יפול באחת**, דקאי על האוחז באמונה התמימה, ונקרא 'צדיק' על דרך 'בא חבוקק והעמידן על אחת שנאמר צדיק באמונתו יהיה' (מכות כד.). וזהו אומרו 'שבע יפול צדיק' המחזיק באמונה וביטחון, אף אם יפול 'שבע פעמים' בנפילה אחר נפילה וירידה אחר ירידה, עדיין 'וקם', תקומה תהיה לו בכוח האמונה שהוא אחוז בה בעוז ותעצומות¹ (כי הוא מאמין בימי השבע כי יבואו ימות הרעב, ובימות הרעב מאמין כי הכל מאתו ית', ועוד יבואו ימים טובים, שם פר' מקיץ). אך 'ורשע יפול' (בנפילה) אחת, כלומר המרשיע באותה אחת שהעמיד חבוקק, אין לו זכות תקומה מנפילתו זו, כי זוהי כוחה של אמונה.

עוד בהאי עניינא איתא בספרים, שהנה על 'שלישה דברים' העולם מתקיים, על האמונה ועל התורה

ג. ידוע מה דאיתא בזה"ק (ח"ג קנב:) אשר יוצא 'כרוז' ביום י"ד אייר - פסח שני, ומכריז 'כל מאן דלא יכיל למחמי מטרוניתא ייתי ויחמי עד דלא ינעלון תרעי' (כל מי שלא היה יכול לראות את פני האדון ה', יכול לבוא ולראות בטרם ינעלו את השערים), 'אימתני כרוז אכריז, בארבעה עשר לירחא תניינא, דהא מתמן עד שבעה יומין תרעין פתיחין מכאן ולהלאה ינעלון תרעי' (כרוז זה יוצא ביום י"ד אייר, ומאז ועד ז' ימים עדיין פתוחים השערים, ולאחר מכן ינעלו אלו השערים), וכבר הקשו רבים מדוע ננעלים השערים דווקא בפרוס חג השבועות הבעל"ט, וביאר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע כי נודע ששבעה שבועות הספירה מכוונים המה כנגד ז' מידות, וב' השבועות האחרונים הם כנגד 'יסוד ומלכות' שעניינם על דרך העבודה - קדושה ואמונה, וזאת באו ללמד לכל ב'נעילת השערים' כי בענייני קדושה ואמונה צריך לעבוד בכל כוחו ולהתייגע אף כשהשערים נעולים, כשנראה לו שהכל סתום...

ד. הוסיפו לפרש עפ"ז גם את האמור בהמשך פרשתן (כו כ) 'ותם לריק כוחכם', שמי שיש בו רק 'תם' ר"ת תורה מצוות ואין בו אמונה הרי 'לריק כוחכם' - מה תועלת יש בכל מה שיעמול בתורה ובמצוות אם 'העיקר חסר מן הספר'...

העניין בפרשה, דכתיב (פסוק יד) 'והעריכו הכהן בין טוב ובין רע כאשר יעריך אותו הכהן בן יקום', ויתבאר עפ"י הידוע (זוה"ק ח"א קנ. ובש"ט) ש'כהן' מורה על מידת החסד, ואמר הקרא והעריכו - על האדם 'להעריך' - לדעת ולהחשיב שכל העובר עליו בין טוב ובין רע הכל בא לו ממידת החסד, ובהכרח זו יזכה שכאשר יעריך אותו הכהן - כשם שהוא הכריז שהוא מאמין שהכל מצד מידת החסד בן יקום וכן יהיה, ויזכה לראות את הטוב ואת החסד בישועת ה' במהרה.

אלא לשון שמחה' (בר"ר מב ג), וכך אמר הכתוב, בין במצב של 'והיה' - שהקב"ה מתנהג עמו באופן של 'שמחה', ברחמים מגולים, בין במצב של 'ותמורתו', שתמורת השמחה נהפך ל... בכל מצב 'והיה קודש', בכל מצב יאמין שהכל בהשגחה העליונה¹ ולטובתו האמתית² ואף שאינה נראית לעיניים³.

ומסיים ה'דברי ישראל', המאמין שהכל לטובה וזכה ורואה שאכן בן הוא, ומרמוז זאת בהמשך

ה. פעם שאל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע לאיש אחד אודות מצבו, והלה ענה, 'לא היה מזיק אם היה קצת יותר טוב'... ענהו ה'חפץ חיים', מנין לך שלא היה מזיק, השי"ת יודע יותר טוב והוא רחום וחנון, הוא רוצה לתת יותר טוב ויכול לתת יותר טוב, ומכיון שהוא לא נותן יותר טובה אז ודאי כך הטוב ביותר ולא שייך יותר טוב מזה (הובא בח"ח עה"ת האזינו, מעשי למלך).

ו. הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זי"ע (בוצינא דנהורא החדש תהלים) ביאר במה שנאמר (תהלים כא ו) 'הוד והדר תשוה עליו', כי 'הוד' מורה על תפארת ורחמים מרובים, לאידך אפשר להפך האותיות ולקוראם 'דוה' והוא מורה על מידת הגבורה שהיא היפך חסד ורחמים, ובזה נשתבח דוד המלך 'תשוה עליו' שבין כשנהגו עמו מן השמים ב'הוד' במידת הרחמים, ובין ב'הדר' שמתפרש ג"כ בענין 'חזרה' (כמו"ש 'הדר ביה' והיינו חזר בו), כלומר באופן של 'דוה' - 'להיפך' מהנהגת רחמים, תמיד היה 'תשוה עליו', שקיבל את הכל שוה בשוה, וכשם שבירך על הטוב כך בירך על הרעה, בלא שום חילוק והבדל.

עפ"י אמרו לרמוז בנוסח הזמר בר יוחאי 'במערת צורים שעמדת שם קנית הודך והדרך', שבמדה זו נשתבח התנא האלוקי רשב"י - 'שם קנית הודך והדרך', שתמיד היה שמח וטוב לב בין כשהיה חלקו ב'הוד' בין כשהתיישר ב'הדר' להיפך מרחמים. ודייקא 'במערת צורים שעמדת שם קנית הודך והדרך' כמשמעו, כי שלימות העבודה היא לקבל הכל באהבה, ולהאמין באמת דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ואדרבה עיקר קנין הנפש במידת האמונה היא כשחשך עולם בעדו והוא מתאמץ להתחזק באמונה ובטחון בה' אלוקים.

ז. הנה מצינו בסוף הפרשה בענין מעשר בהמה שאמרה תורה (כז לב) 'וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לה', ופירש רש"י, 'כשבא לעשרן מוציאן בפתח זה אחר זה, והעשירי מכה בשבט צבועה בסיקרא להיות ניכר שהוא מעשר', ולכאורה יש להקשות מפני מה ציוונו הכתוב להכות את העשירי שהוא קודש לה' ולא את שאר הבהמות שהם חולין, וממילא נדע שמי שאין בה סימן היא היא קודש לה', ועל דרך זה יש להקשות עוד מדוע צריך להכות, והרי באותה מידה היה ניתן לצבוע אותו בנחת... וביאר הגה"ק מאוסטרובוצ' זי"ע וז"ל, אך התורה באה להראות בזה שכן הוא תמיד, שמי שהוא קדוש לה' מכין אותו וסובל יסורין וצרות, ועל ידי זה הוא מתגדל ומתקדש ביותר, עכ"ל (הובא בספר בית מאיר ליקוטים מהגה"ק מאוסטרובוצא).

נמצא שאותה 'בהמה' עשירית מסתובבת ושואלת במר נפשה מדוע רק אותי היכה אדוני, מה נשתנה חלקי משאר הבקר שכולם הולכים מעדנות ורק אני ספגתי מכה על לא עוול בכפי... אכן כל תמיהתה זו נובעת רק מהיותה 'בהמה', ואילו היה לה דעה בינה והשכל הייתה משכלת להבין ש'מכה' זו הפכה אותו להיות קודש ה', ולא זו בלבד שאינה 'גרועה' מחברותיה אלא אדרבה היא זכתה להתעלות לרום המדרגות. מעתה אל נהיה כ'בהמות' קצרי רואי, אלא נדע כי כל מכה ומכה טובה יש בה ועי"ז הוא מתגדל ומתקדש ביותר...

וכך כתב הגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע (קריינא דאיגרתא ח"א עמוד י) כל הראוי יותר להיות גדול ועצום בתורה, מסתערים עליו יותר ויותר הפרעות בצורות שונות, וכשמתחזק להחזיק בעץ החיים סוף סוף היסורים חולפין.

ח. כעין זה פירשו על פי מה דאיתא בספה"ק ששם הוי"ה כסדרו מורה על מקור הרחמים והנהגת החסד הנגלית בעולם, לאידך, שם הוי"ה שלא כסדרו מורה על מידת הדין, והנה 'והיה' הוא אותיות שם הוי"ה שלא כסדרו, ולזה אמרה תורה והיה - יתנהג בשמחה, בין 'הוא' - שם הוי"ה כסדרו המרמז על הנהגת רחמים, ובין ב'תמורתו' שנתחלפו האותיות בכל מצב 'והיה קדש' כי הכל מאתו ית'.

באר הפרשה - פרשת בחוקות

בפרשתן (כו נח), 'ויסרתי אתכם אף אני', וכבר הקשו המפרשים שלכאורה תמוה אומרו 'אף אני', כי מיהו המייסר זולת הקב"ה, ולכאורה נראה כאילו בא הכתוב לרבות ש'גם' הקב"ה ייסר, וביארו בספה"ק דבר נורא שכביכול אומר הקב"ה דעו נא, שבאותה שעה ש'יסרתי אתכם' אזי 'אף אני' שרוי באותם ייסורים, כי 'בכל צרתם לו צר'^ט, ו'בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי' (חגיגה טו:).

ולא עוד, אלא שגדולה קרבת השי"ת בשעה קשה כזו"א יותר מאותם זמנים שהכל 'הולך' בנחת ובשופי"ב, וכך כתב המהר"ל מפראג זי"ע (נצה ישראל פ"י) לבאר בדברי הגמרא (מגילה כט.) 'תניא רשב"י אומר, בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן', גלו למצרים שכינה עמהן וכו', גלו לבבל שכינה עמהן וכו' ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן, ומדבריו נראה שיש איזה חידוש בדבר שאף בעת

ט. מעשה היה בעיר בריסק בימי שבתו של המהרי"ל דיסקין זצוק"ל על כס הרבנות שם, באיזה תקופה נתרבו חילולי שבת בעיר, ויצאו תושבי העיר בליל שבת אחת לערוך 'הפגנה' גדולה. חרה אפם של אנשי השלטון על ההפגנה אשר נערכה ללא נטילת רשות מהרשויות, ומיהרו ואסרו את 'ראש הקהל' בבית האסורים, וכל שאר הקהל נמלטו על נפשם לביתם. צערו של ראש הקהל גדול היה, לשבת בשבת קודש בחדר אפל וסגור, ללא יין לקידוש וללא סעודות שבת. ומי יודע מה יהיה גזר דינו בבית המשפט... אחר כשעתיים של צער, נפתחה הדלת והנה רואה הוא כי רבה של העיר - המהרי"ל דיסקין, מובל אחר כבוד לשבת במאסר עמו בחדרו, אז אורו עיניו של ראש הקהל מרוב שמחה, באמרו כדאי היה הדבר לשהות בחושך ללא חלות וללא יין - והכל בכדי לזכות לשהות שבת אחת במחיצתו של המהרי"ל.

ובזה ביארו בעלי המוסר את ה'סתירה' דכתיב (ישעיה סג ט) 'בכל צרותם לא צר', והנה הכתיב הוא לא באל"ף, והקרי הוא לו צר, ונראים הדברים כסותרים, אך באמת חדא מיתרצא בחברתה, כי כאשר יודע האדם שאיננו לבדו במעמקי צרותיו, אלא לו צר, שהבורא יתב"ש נמצא עמו בתוך הצרה, מעתה כבר לא צר, פרוחה הצרה והלכה לה, דמה טוב לו לאדם בעולמו יותר מעצם השהות עם הקב"ה כביכול.

י. וז"ל הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע (ויצא), זאת תורת העני המדוכא או בעל יסורין אחרים להשיב נפשו, בזכרו כי הנה ה' אתו כמאמר הכתוב (ישעיה נז טו) 'את דכא', ואמרו חז"ל אני את דכא שהקב"ה מרכין שכינתו ונאמר 'עמו אנכי בצרה', וכיון שהקב"ה אתו מה חסר לו הרי הכל אתו, וזאת תהיה נחמתו בעניו כי הרי מי שהכל בידו הוא אתו, ומה לו יותר בעולם הזה או בעולם הבא אם הוא זוכה להשראת שמו יתברך אצלו וכו', לזה אחר שאמר לו הקב"ה 'ועתה זרעך כעפר הארץ' (בראשית כח יד) כאמור שיפלו עד לעפר, ופן יפול לב יעקב בזכרו בנפילת בניו עד עפר הארץ על כן פייסו ואמר ליה 'והנה אנכי עמך' (שם טו), עמו אנכי בצרה, אני את דכא, וזה יהיה נחומם, ונחמתים ושמחתים בשעשוע בוראם. עכ"ל.

יא. הנה כתיב (תהלים קד כו) 'לוויתן זה יצרת לשחק בו', יש שרמזו בזה, דלכך נקט 'לוויתן' - עפ"י מאמר חז"ל (ב"ב עד:) שמתחילה ברא הקב"ה את ה'לוויתן' זכר ונקיבה, משראה שאין העולם מתקיים (אם הם יפרו וירבו) הרג את הנקיבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא... נמצא הזכר נשאר לבדו... אמר הקב"ה אינך נשאר 'בודד' בעולם, אלא הקב"ה יעמוד לימינך, ויהא כביכול 'משחק' עמך. מעתה ייאמר לכל מי שמרגיש 'בודד' בצערו ובמכאוביו וכיו"ב - אינך בודד אלא הקב"ה כביכול 'משחק' עמך והוא מתקרב אליך להיות עמך במחיצתך...

יב. ועל כך נאמר (תהילים קלט ח) 'אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך', כי 'שם אתה' מורה על ריחוק ואילו 'הנך' מורה על קירבה יתירה כמי שעומד על ידו ממש, וכך אמר הכתוב, 'אם אסק שמים' - כשאני בתוקף ההצלחה עד שמים הרי 'שם אתה' כמי שמראה באצבע על מקום מרוחק 'שם... 'שם... אמנם לעת חשכה, כש"ל"ע הוא במצב של ואציעה שאול, אזי 'הנך', כי רבה היא הקירבה שהקב"ה מתקרב אליו באותה שעה כשהוא עומד על ימינו לסמכו לעומת הקירבה בעת ההצלחה עד לשמים...

יג. וכדאיתא בזוה"ק (ח"ג טו:) על הפסוק בפרשתן (כו מד) 'ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם', בדרך משל, למי שנשא אשה ומקום מדורה בשוק של בורסקי (ששורה שם ריח רע מאד), הרי לרוב אהבתה ילך הבעל לגור אצלה במקומה, אף שאילולי מושבה במקום זה לא היו רגליו דורכות מעולם שם, דמפני שהיא נמצאת שם דומה בעיניו השוק של בורסקי כשוק של בשמים, שכל ריחות הטובים שבעולם נמצאים שם. כיו"ב בין הקב"ה לבני ישראל, 'ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם' (הדומה לשוק של בורסקי), פירוש, שבני ישראל

ובך אמר מרן הבעש"ט הק' זי"ע (כתר שם טוב ח"ב דכ"ה, ועי' בליקוטי אמרים 'תניא' שער היחוד והאמונה פ"ד) לפרש בלשון הכתוב (תהילים פ"ד יב) 'כי שמש ומגן ה' אלוקים', שהנה אי אפשר לו לאדם להביט בשמש לרוב אורה, והרוצה להביט בה עליו לאחוז זכויות כהה שתחצוץ בינו לבין החמה, ורק דרכה יוכל להשקיף מבלי שייפגעו מאור עיניו, ולעניין זה דימה הכתוב את ה' אלוקים, כי הקב"ה הוא כעין 'שמש' שאי אפשר להביט בו אלא על ידי 'מגן' והסתר, שרק באותה שעה שהקב"ה מסתיר פניו ב'מגן' או ניתן לראותו [וזהו שאמר שמש ומגן הוי"ה אלוקים, כי שם אלוקים המורה על הנהגת הטבע ומידת הדין הוא ה'מגן' והחוצץ לאור של שם הוי"ה מקור הרחמים הנמשל לשמש]. אמנם לעתיד לבוא נאמר (ע"ז ג:) 'הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה וכו' צדיקים מתרפאין בה', כי יוכלו לראות את החמה מחוץ לנרתיקה, כלומר שיתגלה כבוד מלכותו ית' ועין בעין יראו בכבודו גם בלא הסתר, אבל בעולם הזה אי אפשר לראותו אלא בשעת ההסתר, שאז קרוב הוא ביותר.

היום לעשותם - לעשות מיד ולא לדחות 'למחר'

בפרשתן (כו ג), 'אם בחוקותי תלכו' ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם', איתא במדרש (ויק"ר לה א) הרי הוא דכתיב (תהילים קיט נט) 'חשבתי דרכי

הגאולה תהיה השכינה עם ישראל, ומביא המהר"ל שתמה הרשב"א, והרי איפכא מסתברא, אם כביכול השכינה הק' יורדת לגלות בעבור ישראל קל וחומר שתהא עימם ותשרה עליהם כשהם יגאלו מן הגלות.

ומבאר המהר"ל בלשון קדשו, ואני אומר שהדברים הם כמשמען, שיותר יש מעם להיות עם ישראל בגלות ממה שיהיה עמהם כאשר יצאו מן הגלות. ומוכיח זאת ממה שאמרו חז"ל (שבת יב:) שהשכינה נמצאת מראשותיו של חולה וכדכתיב (תהילים מא ה) 'ה' יסעדנו על ערש דוי'. ומבאר כי ב' מעמים לדבר. 'האחד, שכל דבר שצריך שמירה - השגחתו עליו יותר, והחולה שיצא מטבעו וכו' צריך הוא שמירה שלא יהיה נפסד, והשמירה מן ה' יתברך. והטעם השני הוא, שהכתוב אומר את דכא ושפל רוח אשכון, שזהו ממדת השי"ת ששכינתו עם אשר הוא דכא, ולכך החולה שהוא דכא השי"ת עמו בפרט'. ולפי ב' מעמים אלו ראוי שיהיה השכינה עם ישראל ביותר כאשר הם בגלות, שצריכים הם לשמירה יותר כשהם בין האומות, וכן משום שהם מדוכאים בגלות והקב"ה שוכן אצל נדכא ושפל רוח. ומשום כך היה מקום להעלות על הדעת שכאשר יצאו מגלות לגאולה שוב לא תהא עליהם השראת השכינה, על כן אמרו בגמ' ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן.

נמצאים בגלות 'בארץ אויביהם' מקום הקליפות והטומאה המאוסים כשוק של בורסקי, אעפ"כ לא מאסתים ולא געלתים, ומדוע, לכלתם - בגין כלתם (כתיב 'לכלתם' חסר וא"ו ונדרש 'לכלתם' מלשון כלה) זו ה'שכינה' הנמצאת עם בני ישראל אף בעמקי שאול, ולכן אוהבם הקב"ה, ולרוב אהבתו אותם נדמה לו המקום כמשכן ריח הטוב שבעולם. עכדה"ק. יד. ופירש הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שנקט הכתוב לשון הליכה ללמד שאין לו לאדם לעמוד במקום אחד, אלא תמיד עליו לילך ולהתקדם בעבודתו ית"ש.

ומעניין לעניין באותו עניין, על כן יאמרו המושלים, במשל נפלא למי שהיה במסיבת מרעים ו'שתה' יתר על המידה, ונסע ברכבו לביתו, בהיותו בפרשת דרכים שעל אם הדרך עצר אותו שוטר ובדק אותו במכשיר שבידו לדעת האם הוא 'שתוי' והתברר כי אכן כן הדבר, והרי אסור לו לנהוג במצב זה, ונתן לו השוטר קנס כספי כפי חוק המדינה. אחר כמה רגעים שוב עצר אותו השוטר וחזר ונתן לו דו"ח שני, עברו עוד דקות מועטות וחוזר חלילה... נתכעס ה'נהג' וצעק על השוטר, וכי אין לך מה לעשות אלא לרדוף אחרי עד בואי לביתי שאתה מעכב אותי פעם אחרי פעם ומחייב אותי מעות הרבה בכל פעם, מה עשיתי לך כי דלקת דווקא אחריי, מוטב לך לטפל בפושעים 'הגונים' מאשר להיטפל אלי... השיב לו השוטר - סלק עצמך מה'ככר' שבכאן [כנהוג במקומות הרבה לעשות 'ככר' בכל פרשת דרכים], מדוע הנך מסבב אותו שוב ושוב (ולכן, בכל פעם שהנך עובר לידי הנני מחייב אותך שוב), כי מחמת שכרותו לא הרגיש שהוא 'דורך' על אותו מקום ומסבב אותו סחור סחור... במקום שימשיך הלאה בדרכו. והרבה יש ללמוד מכאן מוסר השכל, כי פעמים נדמה לאדם שהיצר הרע בעצמו רודף אחריו להכשיל אותו, ובמר ליבו זועק מדוע מנסים אותי מן השמים בנסיונות רבים כל כך... אך האמת היא, כי אין לו אלא 'לזוז' מאותו 'מקום'... ושוב לא יבוא לידי נסיון ולא לידי בזיון...

באר הפרשה - פרשת בחוקות

מלשון 'המתנה' (כמו 'ואביו שמר את הדבר', בראשית לו יא), שאז עדיף לעשות את המצוה במתינות מתוך הכנה, וכמו שאמרו בחסידים הראשונים שהיו שוהים שעה אחת קודם התפילה, אך מי שיש בו יצר הרע אין לו לדחות את המעשה אלא 'לעולם ירוץ לדבר מצוה'.

וזכר נודע מה שכתב רבינו הרמב"ן (אמונה ובטחון פי"ט) על הפסוק (שה"ש ב ז) 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפיץ', שבאשר מרגיש בקרבו רגשי התעוררות לאהבתו וליראתו ית' יעשה לה 'כלי ע"י קיום מצוה או לימוד התורה בכדי לעצור ולשמר בתוככי נפשו רגשי קודש אלו, וזהו שאמר הכתוב 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה' - שנתעורר בכך מידת

ואשיבה רגלי אל עדותיך', אמר דוד, רבש"ע, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך, ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי^{טו} מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות^{טז}, הדא הוא דכתיב ואשיבה רגלי אל עדותיך. עכ"ד המדרש. ונאמרו במפרשים ביאורים רבים בנוונת הדברים^{יז}, וביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תורת משה) על דרך הרמז, כי מי שיצרו מתגבר עליו 'לילך למקום פלוני ולבטל מעסק התורה וכיו"ב משאר מניעות הרי הוא צריך לילך מיד לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, מבלי להתמהמה ולעשות 'הכנות', שמא יפוג רצונו הטוב ולא יבוא לידי מעשה, אכן אם בחוקותי תלכו - ולא יהא לכם רצונות ללכת בדרכים אחרות, וכבר אין יצר הרע שולט בכך אזי ואת מצוותי תשמרו

גם נלמד מכאן, שפעמים ואדם מאשים את כל העולם, ואינו מרגיש שהוא 'האשם' בדבר... ואם יבדוק בעצמו יראה היטב כי אין הדבר תלוי אלא בי...

טו. רמז נפלא בענין חינוך הבנים נתן בה הגה"צ רבי יוסף נחמיה קארניצער (חי' רבי יוסף נחמיה) עפ"י דברי חז"ל הנודעים (עירובין דף ע:): 'ברא כרעא דאבוה', והיינו שהבנים נקראים רגליים לאבותיהם, שכך אמר דוד, פעמים הרבה עלה בדעתי ללכת לסדר דברים גשמיים, אבל, מיד נמלכתי בדעתי, שאם לא אתחזק ללכת לביהמ"ד, הרי בוודאי שגם בני יתרפו ידיהם ויפלו ממדרגתם, והכרה זאת מנעה אותי מללכת לבתי סחורה, וזהו אומרו 'היו רגלי מוליכות אותו לבית הכנסת ובית המדרש', ומכאן 'מוסר' לאבות שישמרו מאד לנפשותם (בוודאי שלא באנו לומר שלא יתעסקו איש איש במלאכתו כפי צרכו, אבל ידעו ויכירו בכל עת מהו העיקר ומה הטפל) וידעו כי 'מעשה אבות סימן לבנים' ועל פיהם יתנהגו צאצאיהם.

טז. תמה הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע, מדוע היו רגליו מוליכות אותו לבתי כנסיות ובתי מדרשות, והרי שפיר היה יכול ללמוד 'בבית דירה פלונית', אלא ללמדנו כי עיקר הלימוד צריך להיות בבית המדרש ששם הוא מקום טהרה. מסופר על בעל היסוד ושורש העבודה זי"ע שלעת זקנותו התאמץ מאוד לילך לבית הכנסת ולהתפלל, שאלה אותו הרבנית מדוע טורח ומתייגע כל כך, והרי אפשר להביא 'מניין' אנשים שיתפללו ג' תפילות בביתנו, וכך תתפלל במניין בלא להתאמץ. השיב לה, הנה מדרכך להכין את הקוגע"ל דווקא בסיר הישן אשר ברבות הימים כבר נבלעו בדפנותיו שמן הרבה ונותן הוא טעם לשבח בפשטיד"א, ולא תרצי להחליף אותו בסיר חדש, כיוצא בדבר כתלי בית המדרש נספגו בתפילות הרבה והתפילה מתקבלת שם ביותר.

יז. וידוע לפרש, שדוד המלך אמר, אך משים אני פעמי רגלי לבית המדרש ללמוד תורה, מיד בא אלי היצר ורצה למנוע אותי מלהלך לשם בתואנות שונות ומשונות... ארי בדרך... עייף אתה וכו', באותה שעה אומר אני לעצמי, הרי 'למקום פלוני' - לעסקי ממון וכדו', 'אני הולך' - ואיני מחשב את כל אלו החשבונות, אם כן אף לבית המדרש אלך בלא עייפות ועצלות.

על פי זה יש מבארים את דברי חז"ל (ברכות ה.) 'יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה', כלומר בבואו לעסוק בתורה מיד נופלים בדעתו תירוצים מתירוצים שהיום אין בכוחו ללמוד וכדו', אז יפשפש במעשיו, כלומר, בענייניו הגשמיים כפרנסה וכדו', ויראה שבהם אינו מוצא 'תירוצים' אלא הוא יוצא לעבודתו מבוקר עד ערב במסירות נפש ממש, ומדוע לא יקח מזה לקח לעצמו ללימוד התורה הקדושה לעסוק בדברי תורה.

באופן אחר ביארו את דברי המדרש 'לשבח', כי מדרך האדם שאינו חושב ומסתפק בבואו להתעסק בדברים החשובים לו מאד, וכגון להתלבש בקומו בבוקר, לאכול פת שחרית ושוב סעודת הערב, וכיו"ב, את כל אלו יעשה האדם מעצמו, בלי מחשבה ודיון מקודם אם נכון עכשיו לעשותו, ורק בדברים שאינם חשובים אצלו כ"כ אז ישקול לעצמו אם עדיף לוותר על דבר זה או לעשות דבר זה (וכגון אם ילך לסעודת שבע ברכות או ללמוד בקביעת עתוי לתורה), זאת

תפול רוחו של אדם בקרבו, ויאמר לעצמו, אין לי שום ערך וחשיבות, לזה ניתנה מיד פרשת ערכין, להורות שאין לך אדם שאין לו ערך. ולעולם אל יאמר אינני שווה מאומה, כי אהבת הקב"ה לכל אחד מבני ישראל כאהבת האב לבנו יחידו"ט (הובא באבני זכרון ערך התחוקות, מלקט יושר בפרשתו, וב"ה בספח"ק מי השילוח), ובכל מצב שלא יהיה - הקב"ה חפץ בו ורוצה שיטיב דרכיו, ואפילו אם הרחיק לבת רח"ל"א יבול לחזור בתשובה²², והקב"ה מקבלו באהבה וברצונו²³.

האהבה להשי"ת, אזי 'עד שתחפץ', מלשון חפץ וכלי, כלומר שתיבך ומיד תעשו בלי ובית קיבול לאגור ולשמור אותה התעוררות לאורך ימים לבל תפוג ותיעלם כלעומת שבאה"ט.

ערכי עלי - אין לך אדם שאין לו 'ערך' ובמעלת ההשתוקקות איתא מהרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע למה נסמכה פרשת 'ערכין' לפרשת ה'תוכחה' - בפרשתו, דחששה תורה שמא לשימע 'תוכחות' נוראות הללו

רמז דוד, שבגשתו ליסחורה' או שאר עיסקים שלו אז היה 'חשבתי דרכי', בהם הסתפק ודן האם הוא מוכרח לעשותם, והאם עליו להקדימם לדברים אחרים רוחניים, אבל, בענין תורתו ותפלתו - ללכת לביהכ"נ ולביהמ"ד, לשם היו 'רגליו מוליכות אותו', ללא כל הסתפקות וספקות, כי בהם ראה את ה'כי הם חיינו'.

יח. ידוע מאמרו של מרן הבעש"ט הק' זי"ע (הובא בתולדות יעקב יוסף' צו ג, וב'דגל מחנה אפרים' ויקרא ד"ה ויקרא) על דברי המשנה (אבות ו ב) 'בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה', שלכאורה קשה, ממ"נ, אם יוצאת הבת קול מדוע איננה נשמעת לבני העולם, ואם איננה נשמעת מדוע היא יוצאת. וביאר, כי הבת קול הוא הרהורי תשובה הבאים לאדם בכל יום, כלומר שהקב"ה בגודל רחמיו רוצה לעורר את האדם ועל כן יוצאת ה'בת קול' והיא אכן 'נשמעת' בלב, 'ומי שיש לו דעת, תיכף כשבא לו הרהור תשובה הוא מבין שזהו מן הכרוז שמכריז שובו בנים שובבים ומיד מפשפש במעשיו', אכן איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו, שמלך מלכי המלכים בכבודו ובעצמו שולח לו 'אוצר' והוא משליך מתנת המלך ככלי שאין בה חפץ... [ועי' בתולדות יעקב יוסף שם מה שפירש עפ"י בדברי המשנה (אבות ג ד) 'והמפנה לבו לבטלה'].

יט. וכך פירשו בהא דאיתא בגמ' (סנהדרין עא.) רשב"י אומר, 'בן סורר ומורה לא היה ולא נברא', ולמה נכתב, דרוש וקבל שכר, שהרי מבואר בגמ' (שם ע"ב) הטעם שבן סורר ומורה חייב מיתה אף שלא עבר על עבירות שחייבים עליהם מיתה, כי סופו שיושב בפרשת דרכים ומלסטם את הבריות מוטב ימות זכאי ולא ימות חייב, וכנגד זה אמר רבי שמעון לא היה ולא נברא, שלא תיתכן מציאות כזאת שנחליט כבר עתה על יהודי שבוודאי יבוא לידי חיוב מיתה, כי אפילו הרשע הגדול ביותר יש לו תקוה להיטיב דרכיו - כי לא תשכח מפי זרעו, 'ואפילו לפחותים'. ומקור לדברים הוא ממה שביאר ב'ספר החיים' לאחי המהר"ל (גאולה וישועה פ"ה) וז"ל, ודרש זה הוא מה שכתב בספר הזוהר (ח"ג קצז:) שהוא רמז לישראל שהם בנים סוררים וזה לא היה ולא נברא, דלא עלה על דעת אביהם שבשמים להחליף אותה באומה אחרת.

כ. נודע בשערים מה שהקשו הקדמונים (ביאור רס"ג בפרשתו, ספר החינוך בהקדמה) מדוע נכתב בתורה שכר על קיום המצוות רק בדברים גשמיים בענייני עוה"ז, וכגון 'ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו', ולא נזכר כלל שכר וייעוד 'רוחני' מעניין עולם הבא, ומבאר הרה"ק ה'תורת חיים' מקאסוב זי"ע כי אם היה נכתב שכר טוב לעושי רצונו שיזכו לגן עדן אזי היה צריך לומר גם את ההיפך, שאם ח"ו יעברו על רצונו ייענשו בענייני רוחניות, וח"ו תאבד תקוותם... 'ואין זה רצונו יתברך, כי אם להיטיב אחר כמה גלגולים, כי לא ידח ממנו נדח, ואם היה כתוב בתורה יעוד לא טוב ח"ו מצד הרוחני היה בהכרח להיות כן ח"ו, לכן לא נזכר בתורה שכר ועונש אלא לעניינים הגשמיים בלבד, ומעתה לא יגרע העונש מחלקו של כל בר ישראל בעולם הבא.

כא. בפרשתו (כו מא) 'והבאתי אותם בארץ אויביהם או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם'. ביאר הרה"ק הבית ישראל זי"ע, שהנה אמר הרה"ק רבי ברוך מקאסוב בפירושו הכתוב (דברים כג ח) 'לא תתעב אדומי כי אחיך הוא', ש'כי אחיך' הוא ר"ת של א"ם י'היו ח'טאיכם כ'שנים כ'שלג י'לבינו (ישעיה א יח), ובא הכתוב לומר שאם הינך אדומי - כלומר, מטונף בעבירות, עדיין לא תתעב עצמך ולהרגיש כי כך תישאר לעולם אדומי ומתועב, אלא חזור בתשובה, התחזק מעתה ואילך, ובזה תזכה שיקויים בך סיפא דקרא כי אחיך והוא ר"ת 'אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו'. הוסיף הבית ישראל, עפ"י הידוע שאחר התשובה העוונות עצמם נהפכים לזכויות, וכביכול 'ירצו את עונם' יהיה מרוצה ושמח באותם העוונות שעבר מקודם לכן, שהרי עתה הם נהפכים לו לזכויות.

בלתה נפשנו להתפלל אליך כרת, בכל לב ובכל נפש, אלא שאיננו יכולים, ותפילה פשוטה זו בכוחה לפעול גדולות ונצורות.

וז"ל שם. לכן אין לשום אדם מישראל לייאש עצמו כלל וכלל, ולא יאמר ח"ו אני נפסק מקדושתו יתב"ש... וגם יכול לעשות לעצמו שיחה ותפילה מזה בעצמו - שיצחק ויתחנן לפניו ית' על שכל כך נתרחק מאתו יתב"ש, עד שאין יכול לדבר לפניו כראוי, ויבקש מאתו יתב"ש רחמים ותחנונים שיחמול עליו ויפתח פיו שיוכל לפרש שיחתו לפניו יתב"ש - שיהיה לו דיבור כראוי ויוכל להתפלל כרת כראוי וכנכון ובוודאי יעזרהו יתב"ש, עכ"ל.

ולא יפול לבו בקרבו בשעה שהוא מרגיש שהוא בשפל המדרגה, כי הקב"ה מחשיב במאד את עצם כיסופיו וגעגועיו, ומקבל באהבה את רצונותיו והשתוקקותו להתקרב אליו. וכך ביאר הרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש וארא, ד"ה וידבר משה כו' הן בניי) את הכתוב בפרשתן (כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם - בהיותם מרוחקים בתכלית הריחוק מבורא עולם, לא מאסתים ולא געלתים - אלא נשארתי באהבה עזה ועצומה אליהם, ומדוע, כי לבלותם - לשון תשוקה ובלות הנפש, שתשוקה זאת - שהאדם חפץ ומשתוקק לדבר ולהתפלל לפניו יתב"ש - כראוי - זאת גופא רואה השי"ת וחשוב לפניו יתב"ש, ובפרט על זעקתם שזועקים אליו 'אבינו שבשמים

כב. ומן העניין להביא מה שפירש הרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאז'ניץ זי"ע (דעת משה בהר) מה שנאמר (לעיל כה כט) 'ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה והיתה גאולתו עד תום שנת ממכרו', שהנה מצינו בגמ' (נדרים לב:) שה'גוף' נקרא בשם 'עיר', ובאמת היה צריך להיות 'בית מושב' שתשכון בו הקדושה וגם יהיה כ'חומה' בצורה כנגד היצר הרע, אכן אם 'מכר' את ה'עיר' כלומר את גופו ליצר הרע רח"ל, אזי והיתה גאולתו על ידי שנת ממכרו - 'שנת' מלשון 'שינוי', דהיינו שישנה דרכיו ממה ש'מכרם' עד עתה.

וכתב שם בזה"ל, ובפרט בעת הלז ימי הספירה מחויב בוודאי לתקן הכל ולהפכם לטוב וכו', ופן יאמר האדם כאשר חלפו כמה שבועות ולא תיקן עדיין, פן יאמר חס ושלום נואש לא יוכל עוד לתקן, לכן אמר הכתוב 'עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום' - שעד יום האחרון מימי הספירה יוכל לתקן ולהאיר כל החמישים יום בפעם אחת. וזהו שאמר הכתוב כאן עד תם - כלומר שעד תם ימי הספירה שנת ממכרו - יוכל לשנות מה שהיה נתמכר עד עתה בשובו מדרכו בתשובה וחרטה גמורה, ולבל ישוב עוד לכסלה, ישתנה ויתהפך הכל לטובה. עכ"ל.

כג. הנה מבואר במדרש (ויק"ר לה א) שבאמת הברכות יתרות מן הקללות, והיינו כי הברכות מתחילות באות אל"ף (אם בחקותי) ומסתיימות באות תי"ו (ואולך אתכם קוממיות), ללמדנו שהברכות הן מאל"ף - הראשונה שבאותיות, ועד תי"ו - האחרונה שבאותיות. ואילו הקללות, מתחילות באות וא"ו (ואם לא תשמעו) ומסתיימות באות ה' (דיבר ה' את משה), שהן שתי אותיות הסמוכות זו לזו, ולא עוד אלא שהן הפוכות היינו שאינן כסדרן, כי התוכחה מסתיימת בה"א שהיא קודמת לאות וא"ו (שבה התחילה). וסוף דבריו צריכים ביאור, דמאי שנא אם הן כסדרן או שלא כסדרן, דבשלמא מה שהן סמוכות מלמדנו שלא יהיו ארוכות, אבל מה הוסיפו במה שאינן כסדרן.

וביאר המגיד מדובנא זצ"ל לפי דרכו בדרך משל, לעשיר מופלג שתפר לבנו הקטן בגד יקר מאד אחוז בחבלי בוץ וארגמן, ושזור בחוטי כסף וזהב, הילד שמח מאד בבגד המפואר ושמר עליו מכל משמר, אך כעבור כמה ימים התרשל משמירתו והחל מלכלך את הבגד, ויהי כראות האב כי כן, נטל את הבגד והפך את החלק הפנימי כלפי חוץ, ובמקום שיראו את הזהב והכסף היה הבגד נראה קרוע ובלתי מתוקן. יום אחד ראה אחד מידידיו של האב העשיר איך שהבן לבוש בבגדים קרועים, ומאד חרה לו על הדבר הזה, הלך הידיד אל האב ונזף בו, מדוע הוא מקמץ מנכסיו ואינו קונה בגד מכובד לבנו. השיב לו העשיר, הנה בגד זה יקר הוא מפנינים, אלא מאחר שהבן לא השכיל לשמור עליו כראוי, הפכתיו שיראו את פנים הבגד מבחוץ, אמנם, מיד כשיתחיל לשמור את עצמו תיכף אהפוך את הבגד ויראו הכל את יפיו כי טוב מראה הוא.

והנמשל מובן, אבינו אב הרחמן נתן לנו מתנה טובה מבית גנזיו זו התורה הקדושה, וכאשר אין בני ישראל שומרים חוקיו ומשפטיו ח"ו אזי מהפך כביכול הקב"ה את הברכה עצמה לקללה, וזה רמזו במדרש ולא עוד אלא שהן הפוכות, היינו שהברכה עצמה מתהפכת לקללה, וזה טובה גדולה מאד לבני ישראל, כי כאשר יחזרו בתשובה מיד תשוב הקללה עצמה להתהפך לברכה כבתחילה, ולא יזדקקו להביא הברכה ממקום אחר.

מפני חדש - ענין ההתחדשות בכל עת ושעה

בפרשתן (כו י), 'וישן מפני חדש תוציאו', והיינו שיהיו האוצרות מלאים בתבואה הישנה וכבר תצמח החדשה עד שיצטרכו לפנות את הישן מפני החדש'. הקשה הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (תרי"ב, תרי"ג) 'אפוכי מטרתא למה לי' - מה התועלת והברכה הגדולה במה שיוציאו את הישן ויכניסו את החדש, ומה הנפקא מינה אם יהא להם ישן או חדש, הרי בין כך ובין כך יש בידם תבואה טובה וראויה לאכילה. אלא ביאורו, שרמו יש כאן לעניין עבודת ה' הצריכה להיות מתוך התחדשות, כי 'אוצרות' אלו היינו 'יראת שמים' שהיא היא אוצרו של הקב"ה, וכדכתיב (ישעיה לג ו) 'יראת ה' היא אוצרו', ומיסודות ועיקרי העבודה הוא ההתחדשות תמיד בהתעוררות והתלהבות הלב, ושלא לעבדו ית' מתוך התיישנות כדבר שאין בו טעם ובישנוניות בלי חיות, כי 'לא המתים יהללו י-ה', וזאת הברכה הגדולה ביותר 'וישן מפני חדש תוציאו' שתזכו להוציא מקרבכם את ה'ישנות' והנושנות, אלא תעבדו את האלוקים מתוך התחדשות תמידית^{יד}.

וזכר ביאר הרה"ק החידושי הרי"ם (ד"ה ואם) מה שמצינו בפרשתן בדיני ה'ערכין', שערך בן שישים שנה ומעלה הוא חמשה עשר שקל בלבד (כו ז), ואילו מקודם לכן ערכו חמישים שקל כסף (פסוק ג), והרי שנגרע ערכו ביותר משני שלישי, והיינו מעמא כי כבר אין בו את כח ההתחדשות כמו בימי הנעורים, ואף אם הנהגתו לבן עשרים ומעלה, מ"מ מאחר שנחסר לו 'אש' ההתלהבות וההתחדשות, א"כ נגרע ערכו ביותר.

כי עיקר ה'עבודה' כשעושה אותה מעמקי לבבו ולא מן השפה ולחוקין, שהרי 'רחמנא ליבא בעי' (פנהדרין קו:)^{יה}, וכמו שפירשו בכתוב שבפרשתן (כו יב) 'והתהלכתי בתוכם' - 'בתוך' היינו 'באמצע', ורומז על הלב הנתון באמצע גוף האדם, והקב"ה מבקש מעמו ישראל, תנה לי את ליבך, 'והתהלכתי בתוכם' שאתהלך ואהיה שרוי כביכול בתוך לבבכם^{יז}.

וזכר פירש הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע בלשון הכתוב בפרשתן (כו כג) 'והלכתם עמי בקרי' - מלשון מקרה ועראי, וכלומר שאינו מקיים את מצוות ה' מתוך

כד. הנה מצינו בכתוב שהיצר טוב מכונה 'ילד' ואילו היצר הרע נקרא בשם 'זקן', וכמו שנאמר (קהלת ד יג) 'טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל', וביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שפ"א ליקוטים, וישב, ועוד) שהיצר הטוב תמיד מחדיר באדם רוח התחדשות שידמה בעצמו שהוא 'ילד', כי כאילו נולד היום, מאי דהוה הוה ומהיום הנו כבריה חדשה, ועל שם 'עבודתו' של היצר הטוב מכונה הוא בשם 'ילד'. ואילו זאת היא זרנו של היצר הרע לפתות את האדם שיעשה את המצוות מתוך הרגל והתיישנות וכזקן בא בימים, שתמיד מחדיר את המחשבה וההרגשה שהוא כבר 'זקן'... ועל כן נאה לו להיקרא מלך 'זקן' וכסיל.

כה. כי אין לקב"ה חפץ אלא ברצונו וחשקו של האדם, ומעשה היה בחסיד אחד שנסע אל הרה"ק ר' העניך מאלכסנדר זי"ע, וכתב שמו ושם אמו בקוויטל (פיתקא בה מוזכרים שמות אנשים לפקידת דבר ישועה ורחמים), ושם אמו של האיש היה 'אסתר' ובטעות כתב 'עשטר'. נענה הרה"ק ואמר, כל אותיות שם אמו ברורים היו לפני החסיד, ורק האות 'רי"ש' לא הייתה נהירה לפניו, ונתבלבל בסדר כתיבתה..., ואמר צדיק אחד לפרש בדרך רמז דברי חכמים וחידותם, כי עפ"י הרוב נראה לו לאדם, שהרצונות אשר עלה בידו להוציאם אל הפועל הרי הם נחשבים לו, אבל מה שרק רצה ובפועל לא הצליח בו אינו נחשב, אבל האמת הוא ההיפך שהעיקר החשיבות הוא הרצון, ודייקא זאת בודקים בשמים ממעל - כמה רצה וחשק האדם, שהרי 'רחמנא ליבא בעי', אף גבי יהודי זה, אותם האותיות שרצה לכתוב אכן נחשבים ונידונים כמי שנכתבו כהוגן, אבל, האות שהצליח לכתוב מאן יימר שכ"כ נחשבת היא... כו. כתב הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (ד"ה או יאמר והתהלכתי - השני) וז"ל. הנה גן עדן של בני ישראל הוא בשמים, וגן עדן של הקב"ה הוא בתוך ישראל - ושכנתי בתוכם (שמות כה ח). והיינו בתוך לבו של המפנה לבו מהבלי העולם ומוסרו לאביו שבשמים, וזה מה שפירש רש"י (כו יב) 'והתהלכתי בתוכם' - אטייל עמכם בגן עדן' - היינו בתוכם, כי שם הוא הגן עדן של הקב"ה.

הרה"ק השפת אמת זי"ע ביאר (פר' כי תצא תרי"ג) את דברי הכתוב, 'כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחניך' שלא נכתב כי ה"א מהלך בקרב מחנך, אלא מתהלך מלשון מתפעל, שידעו בני ישראל ש'השראת השכינה' תלויה בעבודת בני ישראל, וכביכול הם גורמים לו כמה והיכן ומתי להלך. על ידי שמירתם על 'והיה מחניך קדוש'.

ראשית ההכנה היא להתבונן 'תורה מה היא', לדעת עד כמה יעלה מעלות רמות ויטהר בקדושה עליונה מכח התורה, שאם ישכיל להבין שהתורה היא ה'מפתח' להצלחתו הרוחנית הרי מאליו ירדוף אחר התורה כמוצא שלל רב. וכמו שכתב האור החיים הק' בפרשתן על הפסוק (כו יד) 'ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלה', שלא מצינו שהזהיר הכתוב על ה'שמיעה', כי רק על 'עשיה' הזהיר, וכמו שנאמר בריש הפרשה 'אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמורו ועשיתם אותם', ומבאר האוה"ח הק' ש'שמיעה' זו היינו ההכרה בתועלת העצומה שזוכה לה על ידי עבודתו ית', כי אם 'מתנה טובה' זו לא יהא לה ערך בעיניו לא יתאמץ לעשותה.

וז"ל ה'אור החיים', עוד נתכוון להעיר לב נרדם, כי כל שהולך בדרך לא טוב ודאי שהושלל ממנו ידיעת הבורא ב"ה וטובותיו והנמשך מעבודתו, כי בודאי אם ישיג אדם חלק א' מערבות ידידות נעימות מתיקות ענף מענפי אור עליון יבו בלבו היות בעולם הזה מלך

רצון ותשוקת הלב אלא כמי שעושה זאת 'במקרה', ועל זה בוא תבוא התוכחה ל"ע. מעין הדברים מצינו גם בט"ז (פי קצא סק"א) שכתב שאסור לעשות מלאכה בזמן שעושה מצוה 'כי זה הוא מורה על עשייתו המצוה בלי כוונה אלא דרך עראי ומקרה, וזה נכלל במאמר תורתנו 'ואם תלכו עמי בקרי' שפירושו אף שתלכו עמי דהיינו בעשיית המצוה מכל מקום היא בדרך מקרה ועראי'.

שתהיו עמלים בתורה - הכנה לקבלת התורה ע"י התורה כתב הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (ויצא ד"ה ויקרא) וז"ל, ומל"ג בעומר מתחיל ההארה של מעמד הר סיני שהיא קבלת התורה, עכ"ל. ועיקר ההכנה היא ע"י לימוד התורה, לנצל עתויו ורגעיו לעסוק בתורה ית', וכמו שכתב ה'ישמח ישראל' (ימי הגבלה ה) שרק בהיותם בהר סיני הוצרכו בני ישראל לכל אותה הכנה ופרישה, מפני שעדיין לא קבלו את התורה י"ט, אבל, כהיום הזה, לאחר מתן תורה אזי ההכנה המובחרת ביותר היא ע"י עסק התורה.

כז. הנה נאמר ב'קהלת' (פ"ג) 'כ"ח עיתין', עת ללדת ועת למות, עת לטעת ועת לעקור נטוע וכו', י"ד עיתין לטובה וי"ד לרעה, ובכולם נכתב ל' לפניה כמו עת ללדת, חוץ משני עיתין שלא נאמר בהם למ"ד, ואלו הם 'עת ספוד ועת רקוד', וביאר הגר"א זי"ע (קול אליהו שם) הטעם לשינוי הלשון, כי האות למ"ד מורה על לימוד התורה, ובכל ה'עיתין' שייך לימוד התורה, כי היא נוהגת בכל עת ובכל מצב שהוא, ב'עת לבכות' כ'בעת לשחוק' וכיו"ב, חוץ מב' זמנים, וכמו שאמרו (כתובות יז). 'מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה', ועל כן נאמר 'עת ספוד' בלא ל', לרמז שבאותה שעה של הלווית המת אין תורה, וכן ב'עת רקוד' היא שמחת הכנסת כלה לחופתה, אבל חוץ משני עיתין אלו צריך ללמוד בכל שעה, הן ב'עת לטובה' וגם כשח"ו ה'עת לרעה'.

כח. הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע (ליקוטי הרי"ם בחוקותי) היה מבאר את הכתוב ב'ברכות' שבתחילת פרשתן (כו ט) 'ופניתו אליכם והפריתי אתכם' שיש לכל עובד ה' פנאי לכל דבר ודבר.

הקשה על כך הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע אם כן מה נפרש בפסוקי התוכחה שנאמר שם (שם יז) 'ונתתי פני בכס' ואף לשון זה מורה על עניין הזמן. אלא מכאן, שאם ממלא את זמנו בתורה ותפילה וכו' - הרי זה הברכה הגדולה ביותר, אך כשאינו ממלא את זמנו כדבעי - אין לך קללה גדולה מזה.

ידוע מאמר העולם בטעם המנהג להעניק לחתן שעון זהב, בכדי שידע לייקר את הזמן ולהחשיבו כזהב. הוסיף נופך על כך הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע כי ידוע שבכל דבר שמשמרים אותו בקופסא, הרי שוויו של הקופסא פחות בהרבה משוויו של החפץ המונח בו, כדוגמת אבנים טובות ומרגליות שאין הקופסא שווה כשוויים. כדמיון הזה מרמזים לחתן, שיתבונן בשעון הזהב - שהזהב אינו כי אם בית וקופסא למחוגי השעון אשר מורים על הילוכם של שעה אחר שעה, יום אחר יום, והיינו ששווי של 'זמן' רב בהרבה יותר מערך זהב, כי הזהב הוא בית השומר עליו.

כט. ידוע מה שאמרו חז"ל שהיו ישראל משוקעים במצרים במ"ט שערי טומאה, ולכאורה יש לתמוה שהלא מצינו שלא שינו שמם לשונם ולבושם, מעתה קשה מדוע לא שמרו עליהם כל אותם גדרים לכל ישקעו בטומאה, אלא שבלא עסק ה'תורה' לא יועילו לאדם כל הגדרות וההרחקות שבעולם, והרי בעודם במצרים לא למדו תורה שעדיין לא ניתנה לישראל, ממילא שקעו במ"ט על אף שלא שינו את שמם ולשונם.

'לקשור ולעקוד את עצמו' ולהרבות בלימוד התורה ככל מצב שהוא.

והנה רבים המתאוננים ואומרים כי קשה לימודם כברזל, ונבצר מהם לטענתם לעסוק בתורה מכמה וכמה סיבות. יש שטוענים שאין להם כשרונות ראויים ולא חננו אותם מהשמים ב'דעה בינה והשכל' כדי להבין את דברי התורה כדבעי, לעומתם יש המתאוננים שמה יעשו ואינם מוצאים טעם והנאה בלימודם, ואילו אחרים אומרים שיצרו מתגבר כנגדם, ומעמיד להם חבילי טרדות ומפריעיהם למיניהם.

והעצה לכל קשיים אלו היא הא גופא אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה, כלומר, שיתחזקו ויתאמצו ללמוד, והתורה עצמה היא 'תרופת פלא' לכל אותם הקשיים, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם, בזה ובבא^ל, והמחוסר הבנה סופו שיפתחו בפניו שערי הבנה וסייעתא דשמיא^ל, ויראה ברכה גדולה בעמלו, וכמו שאמרו (מגילה ו): 'יגעתי ומצאתי תאמין' לב. וזה לשון רבינו המאירי (משלי יג יא) 'שלא יתראש להתייאש

המלכים בערך קיום מצוה אחת. והוא מה שהעיר ה' באומרו 'ואם לא תשמעו לי' פירוש לשון הבנה אז הוא שאני חושש לכם ש'לא תעשו' וגו', אבל אם תבינו ותדעו אותי אין לחוש, והוא מאמר הנביא (ישעיה ה יג) 'לכן גלה עמי מבלי דעת', עכ"ל"ק.

עמלים בתורה - לעסוק בתורה גם בלי טעם

בפרשתן (כו ג), 'אם בחוקותי תלכו', וברש"י, שתהיו עמלים בתורה, ונקט לשון 'בחוקותי' - כחך בלי טעם, לומר שיש לו לאדם לעסוק בתורה ולעמול בה אף כשהוא אצלו כחך שאין בו 'טעם', והיינו שאין לו חשק ו'טעם' בלימוד, רק קושי וייסורים. וכמו שמביא הרה"ק מקאמרנא זי"ע שבילדותו הראה לו הרה"ק מבוטשאטש זי"ע מה דאיתא בתנא דבי אליהו (רבה פכ"ז) לדרוש את הפסוק (תהילים סח ז) 'מוציא אסירים בכושרות' - 'אין אסירים אלא תלמידי חכמים, שאוסרין את עצמן למקום בבית המדרש למקרא ולמשנה ולתלמוד ולמדרש ולהלכות ולאגדות', ופירש, שגם אם האדם אינו 'רוצה' ללמוד או שמרגיש שאינו מסוגל הרי עליו

ל. מעשה באיש שחשקה נפשו לעלות לתורה בפרשת התוכחה, ומכיוון ששמע שיש החוששים מכך פנה אל הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל לשאול את פיו כדת מה לעשות, ענה לו הגר"ח שאין כדאי הדבר ואין בזה סימן טוב... ולחיזוק תשובתו סיפר לו הגר"ח מעשה שהיה בשנה שלפניה באחד מתלמידי כולל חזון איש שעלה לתורה לקרוא בפרשת התוכחה, ולא נגמר הדבר 'בכי טוב'... כי מיד בשבוע שלאחריו מתה דודתו העשירה של האברך שהייתה דרה בארה"ב, והניחה לו ירושה הגונה ובין יום נהפך מעני מרוד להיות מעשירי העיר... ו... לא עבר זמן ארוך והלה עזב את הכולל ויצא לעסקיו... הרי לך איזה חורבן נורא נגרם מאותה ה'עליה'.

לא. ומי לנו גדול כהרמב"ם ואף הוא מתחילת דרכו קשה הבנה היה (גם לא אבה ללמוד) ולבסוף עלה ונתעלה להיות ה'רמב"ם' שממשה ועד משה לא קם כמשה. וזה לשון 'סדר הדורות' (אלף החמישי, ד"א תתקכ"ז), הרמב"ם היה קשה הבנה מאד שמעט רצון היה לו בלמוד, ואביו היה מכהו עד כי נואש ממנו וקראו 'בן הקצב' ויגרשוהו מביתו. הרמב"ם הלך לו לביהכ"נ ויישן וייקץ ומצא עצמו נהפך לאיש אחר וברח מפני אביו וילך אל עיר שהיה שם הרב ר' יוסף בן מיגאש והתחיל ללמוד ממנו והפליג להתחכם אחרי ימים רבים שב אל קורדובה ולא הלך לבית אביו וביום השבת התחיל לדרוש ברבים דברים נוראים ואחר הדרשה קמו אביו ואחיו וישקוהו ויקבלוהו בסבר פנים וקבלתי מחכמי הדור שנמצא כתוב שעמד עם רבו סגור במערה י"ב שנים רצופות ושם קבל תורתו.

מכאן חיזוק להורים ומחנכים ולתלמידים עצמם שלא יאמרו נואש בראותם כי הבן, התלמיד או הוא בעצמו קשה הבנה הוא, וגם אם הוא רואה אז ער האלט נישט ביים לערנען (אין בו כל חשק ורצון ללמוד) כי פעמים שדייקא בן ותלמיד זה יעלה ויצמח כגן רטוב ויאיר את כל העולם בתורתו ויראתו, חיזקו ואימצו ולעולם לא ירך לבבכם...

לב. בימי הגה"ק ה'חזון איש' זצ"ל היה עסקן גדול שרצה לפתוח ישיבה מיוחדת לאלו שאינם נמנים על 'בעלי הכשרונות' כדי שילמדו לפי כוחם ויכולתם, ובזה יקנו לכל הפחות את ה'ידיעות' הנצרכות להם להעמיד בית נאמן בישראל. כי סבר שרק בעלי הכשרונות מצליחים בתורה, וכשבא לשאול ולהתייעץ עם החזו"א דחה הצעתו תיכף ומיד, באמרו, שבין רגע יכול האדם לזכות שיפתח ה' לבו בתלמוד תורה, והוסיף וסיפר לו עדות שראה במו עיניו, שבצעירותו הכיר אחד שהתייגע מאד בתורה, אך לא היה בעל כשרון, ונתן לו דוגמא כמה היו כשרונותיו חלשים, שפעם שאל אותו לביאור בדברי רש"י (בראשית יד, י; ועוד טובא) 'כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה, הטיל לה

באר הפרשה - פרשת בחוקות

וכן ראיתי כמה פעמים בתלמידים שכל אחיהם היו חלושי מוח, והם ע"י לימודם נתחכמו. וכן שמעתי מפה קדוש מרן מהר"ם שיק זצ"ל שבילדותו אמרו שיש לו חושים חלשים, וע"י התמדתו בתורה נתעלה. עד שאמרו עליו אח"כ שיש לו תפיסה גדולה, והשפיע תורה עד קצות הארץ^ל.

ואילו מי שאין לו טעם בתלמודו מוכטח הוא ש'מבאן ואילך יערב לבם' וסוף 'הטעם' לבוא, ורמזו כן צדיקים במקרא שכתוב (שמות טו כג) 'ויבאו מרתה ולא יכלו לשנות מים ממרה כי מרים הם', כי אין 'מים'

מצד ראותו קשי לבבו ומיעוט הבנתו, כי כמה פעמים ראינו אנשים קשים בלימודם מתחילתם ומצליחים בסופם עם רוב התמדתם ושקידה מעט מעט^ל.

וכך כתב הרה"ק רבי שאול בראך אב"ד קאשוי זי"ע בספרו 'חלק לעולם הבא' (מס' אבות ו ב, אות יח, כיו"ב כתב גם בספרו אבות על בנים) וז"ל. 'וכל מי שעוסק בתורה הרי זה מתעלה', י"ל שבא לרבות בתיבת 'כל' - אפילו מי שנולד טיפש או מוחו חלוש, ע"י לימוד התורה מתעלה ומחכימת פתי ונותנת לו עוז ותושיה, והוא מתעלה על שאר בני אדם שנולדו בטבע כמותו,

ה"א בסופה, והתפלא שהרי לא נכתב למ"ד בתחילתה, ורק אחר זמן רב הצליח לקלוט, שאכן אין הכוונה שיש אות למ"ד בתחילתה, אלא שצריכה אות למ"ד בתחילה, ואעפ"כ גדל לתלמיד חכם עצום, ונהיה לאחד מגדולי הדור (מעשה איש חלק ב' עמוד לט).

לג. וכן הביא בספר חוט המשולש החדש (ספר תולדות החת"ס) וז"ל. סיפר לי דודי הגאון קדוש ה' מה"ו שמעון סופר זצ"ל אבדק"ק קראקא, ממהות התלמיד הזה, בדרעזניטץ בא אל זקיני (החתם סופר) זצ"ל נער א' בן ט"ז או י"ז שנים וגילה לו שרצונו ללמוד תורה, ונפשו חשקה בה. בשמוע הבחורים כן שחקו ויהתלו בו - איך בר שנים כמוהו, אשר לא ראה אורות מימיו רצונו לתקוע עצמו ללמוד גמרא. אבל רבם גער בהם - למה זה תצחקו, הלא כל הרוצה ללמוד יבוא וילמד. וקירב את הנער, וציווה להבחורים וקבע להם עתים, שזה ילמוד עמו שעה זו והאחר שעה אחרת, וכן עשו. אלא, שבנוסף למה שכבר הגיע הנער הזה לטו"ב שנים, עוד זאת היה לו מדת 'קשה לשמוע ומהיר לאבד', עד שאם למדו עמו איזה משנה מאה פעמים עד מהרה שכחה, ולמחר הי' בעיניו כאלו לא למדה מעולם. אמנם כן, בכל זאת חשקו לתורה לא פג, והתמיד בלימודו. והרי 'כל הבא לטהר מסייעים לו', וברוב הימים הגיע למדרגת בחור מופלג בתורה, וגם יראתו הייתה טהורה. ועלה והצליח ועשה פרי קודש הלולים, גם היה ללמדן מופלג עד שנתמנה לדיין ומורה בעיר מאטערסדארף תחת כנפי רבו (החת"ס), אח"כ נתקבל לרב בק"ק שליינינג, לאחמ"כ נתעלה לאב"ד לק"ק נייזאטץ. והי' ת"ח גדול בתורה ובצדקות (ומובא הרבה פעמים בחת"ס).

וכך כתב הגה"ק מהרי"ץ דושינסקי זי"ע (בהקדמה לספרו עוד יוסף חי, חלק גדולת משה אות ב) ומביא שם, שמעתי מאחי מורי הגאון הכ"מ פעם בפתיחה לפני השיעור, שמרן המהר"ם שיק ז"ל פתח פעם את ה'שיעור' לפני תלמידיו, ובה אמר, איתא בגמ' (יומא לה:), ר"א בן חרסום מחייב עשירים, הלל מחייב עניים, והיינו כי כשיבוא העשיר בטענה מרוב עשירותי ועסקי הרבים שהעניק לי הבורא יתב"ש לא היה לי פנאי לעסוק בתורה - לזה יסתור ראב"ח טענתו, כי אף הוא היה עשיר גדול ועסק בתורה. לאידך העניים שיטענו, לרוב עניותנו הוצרכנו לעמול על המחיה והכלכלה ולא נשאר בידינו אפילו שעה אחת לעסוק בתורה - לזה יאמרו, הנה, לא היה עני בישראל כהלל, ואעפ"כ עסק בתורה יומם ולילה... הוסיף המהר"ם שיק, הנה, אני אחייב את בעלי הכשרונות החלושים. והעיד על עצמו, שבתחילת דרכו לא היה סיפק בידו לתפוס את לימודו א"כ למד את הענין הרבה פעמים, ובראשית דרכו אף הוצרך לחזור ארבעים פעמים על כל דבר, ובכל פעם ופעם בכה לפני בורא עולם, ואמר, לא מצינו בתורה שמי שהוא קשי הבנה אינו צריך ללמוד, לכן אבקש ממך אב הרחמן, אנא, תן לי בינה והשכל בתורתך הקדושה. ואחר כל בכיה ובכיה הרגיש בעצמו כי הוא מתחיל להבין את דברי הלימוד. וכן היה מדי יום ביומו זמן ארוך. ועתה אומרים עלי שאני יכול ללמוד, אף שאני איני יודע זאת, כי אנכי ידעתי שעדיין לא הגעתי לקרסולי רבותינו הקדושים, אבל כל אחד ואחד צריך ללמוד בהתמדה גדולה, והבא לטהר מסייעין אותו מן השמים. וא"כ אני יכול לחייב את אלו שיענו בדין של מעלה שלא למדו כי ראשם בל עמם. ומוסיף שם, וז"ל. לזה אבקשכם, לא תאמרו כן, אלא התפללו למי שהחכמה שלו, שיתן לכם בכל יום ויום דעה בינה והשכל כדי להבין את שיעור של היום הזה, ואח"כ תתחילו לחזור וללמוד, עד שיהיה השיעור רגיל על פיכם. ואם תעשו כן ה' הגדול יעזור לכם ותוכלו לקיים את מצות ה' ובתורתו תהגו יומם ולילה, ע"כ דבריו הקדושים של מרן המהר"ם שיק זי"ע, עכ"ל.

עוד אלא שאף אינם מבינים עומק הסוגיות, כי טעות גמורה היא להתייחס במצב כזה, שמלבד מה שהרוב דמיונות ושקרים, כבר אמר הרה"ק מקאצק זי"ע לפרש אמרם (מגילה ו): 'אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי - אל תאמין, שכוונתם היא - אל תאמין לו שלא מצא כי בוודאי מצא ומצא. כלומר דרך לפי ראות עיני בשר נדמה לו שלא מצא ולא הצליח להבין ולזכור ולדעת מה שלמד, אבל האמת היא שבוודאי 'מצא' הרבה מאד, כי עצם היגיעה ולימוד התורה חביבים עד מאד בעיני השי"ת, ואין התוצאה עיקר אלא העמל בדברי תורה, והרי את זה קיים בשלימות כשהתייגע ולמד ל'.

ודע, שאדרבה, עיקר מעלת תלמוד תורה כשהיא באה מתוך עמל ויגיעה, כשאנו מבין את תלמודו וצריך להתייגע הרבה עד שיפתחו בפניו שערי ההבנה. נוראות מציינו בזה בדברי התוס' רי"ד (מגילה ג.) על מה שאמרו שם בגמ' 'תרגום של נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי, ונודעוה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, יצתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתרי לבני אדם וכו', ועל פי פשוטו נראה שנודעוה אר"י כי בפסוקי הנביאים גנויים סתרי תורה וע"י התרגום התגלו לכל, אמנם התוס' רי"ד ביאר 'דביון דכתב תרגומא דקראי לא מסרי נפשיהו למלפינהו בדמעיקרא' - שמאחר שנכתב התרגום ונתפרשו הפסוקים שוב לא ימסרו נפשם לרדת לעומקם כמו שלמדו מתחילה, והדברים נוראים שארץ ישראל הודעוה ממקומה ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה כי נחסר מעתה עמל התורה ל'.

אלא תורה (תענית ז.), ורמזו יש בדבר לאותם שאין עוסקים בתורה ומתמצים עצמם שמי התורה 'מרים הם' עבורם, ולא מצאו כל טעם בלימוד התורה, ועל כך נאמר 'ויורהו ה' עין' מלשון עצה, ומהי העצה - לדעת שכך היא דרכה של תורה 'וישלך אל המים', ישליך עצמו לתוך התורה, וילמוד אף בלא הרגשת טעם, ולבסוף מובטח שיתקיים בו 'וימתקו המים' שיפתחו בפניו שערי עריבות התורה ומתיקותה ל'.

ולמי שיצרו מתגבר עליו הרי התורה היא ה'תבלין' כנגד היצר, ואם יהנה בתורה בהתמדה ודאי יתהפכו ליבו ורצונותיו לטוב ל'. וכלשון ה'חינוך' (מצוה טז) 'דע, כי האדם נפעל כפי פעולותיו, ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו שהוא עוסק בהם אם טוב ואם רע, ואפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצות, ואפילו שלא לשם שמים, מיד ינמה אל הטוב, ומתוך שלא לשמה בא לשמה, וכבח מעשיו ימית היצר הרע, כי אחרי הפעלות נמשכים הלבבות'. ועיי"ש שכתב גם להיפך, שאפילו אם יהיה אדם צדיק גמור ולבבו ישר ותמים חפץ בתורה ובמצות, אלא שיעסוק בדברים רעים בכל כרחו אזי בסוף ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור, כי ידוע הדבר ואמת שכל האדם נפעל כפי פעולותיו, כמו שאמרנו'.

עוד צריכים לדעת אותם שהשטן מנסה לייאש אותם על ידי ש'מוכיח' להם בק"נ טעמים שממילא אינם מצליחים בלימודם, כי אינם זוכרים ממה שלומדים, ולא

לד. וכה אמר הרה"ק מקאצק זי"ע לבאר לשון הפסוק (דברים ו) 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך', מדוע נאמר על לבבך ולא 'בלבבך', אלא שכוונת הכתוב הוא שגם באופן ש'לבבו כל עמו', ואין לו משיכת הלב ללמוד מכל מקום ירבה בתורה כי 'הלב הוא סתום, אלא שבזמנים מיוחדים הוא נפתח, ואם האדם משים הדברים על לבו כאבן אז בעת פתיחת הלב נופלים הדברים לתוך לבו' (שם משמואל ויחי תרע"ד). כעין זה איתא גם ב'חידושי הרי"ם' וז"ל, 'שיהיו דברי תורה על לבבך תמיד, ודברי התורה ישרפו את כיסוי הלב, וממילא יפלו בו ויכנסו לתוכו דברי התורה, עכ"ל'.

לה. וכמו שפירש הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע על הכתוב 'אם בחקותי תלכו' כי תלכו אותיות כותל. וכלומר, אך התחיל היהודי ללכת בדרכי עבודת ה' מיד נעמד לפניו היצר ככותל להפריעו מעבודתו, אם אך ידע 'סוד' זה ויתגבר עליו מיד יזכה ל'תלכו' אותיות כלות ר"ל לכלות הנפש בהשתוקקות וגעגועים לאבינו שבשמים, וכלשון הכתוב (תהלים פד ג) 'נכספה וגם כלתה נפשי' (הובא בתורת אבות).

לו. וכבר אמר החפץ חיים שלא מצינו בשום מקום שצריך להצליח בלימוד התורה, אלא זאת העבודה המוטלת על האדם לעסוק בדברי תורה, ואף אם אינו מבין.

לז. והדברים מפורשים להדיא בדברי הגמ' (ברכות ו) 'אגרא דשמעתתא סברא' - שעיקר השכר שמקבלים על לימוד התורה הוא על ה'סברא', וכפירושו של רש"י 'שהוא יגע וטורח ומחשב להבין טעמו של דבר'.

ותפילה או 'ונתתי גשמיכם' - פרנסה הגשמית, 'בעתם' - בזכות העתים שאתה פונה לתורה ולתפילה ל"ה לא כמו שה'בעה"ב' סובר שמפסיד פרנסתו ע"י העתים ההם, עכ"ל.

וכלומר, שרבים החושבים - אפילו מאלו הקובעים עיתים לתורה - שב'מסירות נפש' הם מקריבים מעצמם ומזמנם היקר, כלומר, שהיו יכולים להרוויח או ממון רב, ואעפ"כ הם 'מקריבים' זאת למען התורה והתפילה. אבל טעות גדולה בידם, כי אדרבה 'קביעת עיתים' זאת היא זכות קיום פרנסתם, ודייקא בזכות 'עיתים' הללו פרנסתם מתברכת ומתקיימת בידם. ומאריך להסביר שלכן כתיב לעיל בסמוך לו (בסוף פר' בהר) 'ומקדשי תיראו', ותתפרש תיבת 'תיראו' מלשון ראייה, והיינו שעליהם להיראות בבית הכנסת ובבית המדרש. והנה, בוא ונחשב, הוה וודאי שאין המדובר במוי שממילא בטל מן המלאכה, כי זו איננה רבותא שרואים אותו בבית המדרש, הרי ממילא אין לו מה לעשות עם יומו... אבל, 'אם בחקותי תלכו' (חק מלשון פרנסה) - שמתוך עיסוקיו עוזב הכל ונכנס לביהמ"ד לתורה ותפילה, (וכלשונו של הדברי ישראל -) 'ונתתי גשמיכם בעיתם', בעיתים של הליכותיו לתורה ולתפילה ולא יפסיד. כי כמו שבראית הפנים בעליה ל'רגל' הבטיח הקב"ה (שמות לד כד) ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך ליראות. כן יש לנו הבטחה בכל יום וכל איש בהליכותיו ו'עליותיו' לבית הכנסת לתורה ותפילה, שעכשיו בגלות הוא כעין (בבחינת) עליה לרגל, עכ"ל ל"ט.

גדולות ונצורות מצינו במעלת עמלה של תורה, שעל ידה משנה מזלו לטובה ולברכה, וכמו שמבאר ה'אליה רבא' (או"ח סי' מז ה) במה שנאמר בפרשתנו (כו ג) 'אם בחקותי תלכו', ופירש"י 'שתהיו עמלים בתורה'. ולכאורה צריך ביאור מנין לו לרש"י להוסיף 'שתהיו עמלים', אלא, דאיתא בחז"ל (מו"ק כה). שבני חיי ומוזני לאו בזכותא תליא מילתא כי אם במזלא תליא מלתא, ואיתא בתוס' שם (שבת קנו. ד"ה אין) ש'זכות גדול' משנה המזל לטוב וזוכה לבני מעלי חיי אריכי ומוזני רוויחי, ואומר ה'אליה רבא' ונראה לי כשלומד פשוטי התורה אמרינן לאו בזכותא תליא, אבל בשעומל ועוסק ומשתדל בתורה הוי 'זכות גדול', ובזה מפרש ה'אליה רבא' את דברי רש"י דהיה קשה לו היאך הבטיחה תורה כל הייעודים הטובים 'ונתתי גשמיכם בעתם...'. הרי אלו הדברים תלויים במזלו של אדם גרידא, לכן פירש 'שתהיו עמלים בתורה', ואכן 'עמילות' זו היא 'זכות גדול' שמשנה המזל לטובה ולברכה, לפעול על ידו גשמי ברכה, פרנסה וכל הישועות.

חביבין דבקבעתא - קביעת עיתים לתורה וסגולתה לפרנסה בפרשתן (כו ג-ד), 'אם בחקותי תלכו וגו', ונתתי גשמיכם בעיתם'. ומבאר ה'דברי ישראל' (בפי' הב') כי שניים המה שנקראו 'חק', התורה נקראת 'חק', וכן הפרנסה (ביצה טו. חק לישנא דמוזני), ומבאר כוונת הקרא - 'אם בחקותי תלכו', שתקיימו שניהם גם יחד, שתעסקו במלאכת הפרנסה וברב בבר גם תקבעו עתים לתורה

לח. הנה אמרו חז"ל (אבות ג יז) 'אם אין קמח אין תורה', ומבאר ה'אור החיים' הקדוש (ריש פרשתו) אם 'אין קמח' שחסר לאדם שפע הפרנסה הרי"ז סימן ש'אין תורה' - שאינו עוסק בתורה. מעשה בבחור (שהחל לרדת מדרך הישר) שביקש לפתוח 'ביזנעס' (עסק) והוצרך לסכום מעות גדול, ויפן אל אביו, אנא ממך, הלווה לי כך וכך מעות... אמר האב, אם תניח תפילין בכמה ימים הקרובים אלווה לך את כל הסכום... ואכן הבן קיים בקשת האב והניחם ג' ימים בזה אחר זה... אמר לו האב בעזהשי"ת בתוך שבוע ימים אמציא לידך את כל הסכום, כעבור שבוע ימים פנה הבן לאב שיקיים הבטחתו, אמר לו האב אם תניח תפילין עוד חודש ימים אלווה לך המעות, ויהי כעבור חודש ימים שוב ביקשו הבן את המעות ושוב דחהו האב ב'פזמונו' - אם תניח תפילין במשך עוד ג' חדשים אלווה לך המעות, כן נשנה הדבר כמה וכמה פעמים עד שפקעה סבלנותו של הבן ושאל את האב וכי אתה עושה 'חוזק' (צחוק) ממני... אמר לו האב, מיד אחר ג' ימים הראשונים כבר הכנסתי את כל הסכום לכיס התפילין שלך... ולך מה אעשה איפה בני שפחו יצרך עליך, ואינך פותח את כיס התפילין להניחם, כיצד תמצא את המעות... והנמשל מובן, כי 'המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ' (אבות ג ה) וכלומר, שאינו צריך לטרוח 'דרך ארץ' להשיג פרנסתו, ואם אינו מוצא את הפרנסה הרי"ז סימן שכלל לא פתח את כיס התפילין - את הגמרא וכיו"ב... ע"כ לא מצא את כל המוכן ומזומן לו שם מבעוד מועד... לט. מוסיף ה'דברי ישראל' בדברי המשנה 'אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח' - ומי קודם למי, תשובתו, כי כל איש לפי דרגתו - המון העם ישכימו בבוקר ויאמרו תחילה 'אם אין קמח אין תורה', תחילה

ואכן, אין לך מעלה ממי שקובע עיתים לתורה כחך
 בל יעבור - וכל רוחות שבעולם לא יזוהו ולא
 יבטלוהו ממשנתו¹. וכך אמר הרה"ק ה'דברי שמואל'
 זי"ע (לקוטי אמרים, לו) וז"ל, אמרו חז"ל (זבחים פט.) כל
 התדיר מחברו קודם את חברו, מרומז בזה כי מי
 שהעבודת שלו בהתמדה תמיד הוא קודם (שהעבודה
 הנעשית בקביעות מעולה וחשובה יותר מעבודה שאינה קבועה), וכן
 אמרו כל המקודש מחברו קודם. אבל תדיר ומקודש

נפנה לעסקינו, נמלא אסמינו ב'קמח' ואח"כ נעסוק בתורה. וכן הייתה דרכו של עשו, שהיה בא מן השדה והוא
 עיף, ורק אז פנה ללמוד תורה (שגם הוא למד תורה שהרי שאל 'אבא היאך מעשרין...'), לעומתם דרך עובדי ה' היא, מתחילה
 יאמרו אם אין תורה... ורק אח"כ יפנו לעסוק במשא ומתן, וזהו 'אם בחוקותי תלכו' שתעסוק תחילה בחק שלי
 שהיא התורה, אז ונתתי גשמיכם בעיתם.

מ. מעשה ביהודי שעשה תורתו קבע ומלאכתו עראי, ואע"פ שנאלץ לעסוק ביגיע כפיו במשך רוב שעות היום כדי
 לכלכל את בני ביתו, קבע עתים לתורה והשתתף בשיעור גמרא מדי יום ביומו, 'שיעור' זה היה אצלו כחק ולא
 יעבור, מעולם לא החסיר אפילו פעם אחת מלהשתתף ב'שיעור'. ויהי היום, ואחיו היחיד עמד להכניס את בנו תחת
 החופה בשעה טובה ומוצלחת, כשמקום עריכת הנישואין הוקבע לעיר אחרת. לרוב קרבת האחים הוכרח היהודי
 להופיע בחתונת בן אחיו מ'קבלת הפנים' עד אחר ה'מצווה טאנץ'. אך דא עקא כי נשאלה השאלה 'תורה מה תהא
 עליה', הרי לשם הופעתו כבוד ב'חופה' יצטרך היהודי להחסיר באותו יום מהשיעור הקבוע... בכובד ראש ניגש אל
 ה'מגיד שיעור' ושאלו כגון דא מה עלי לעשות - שיפקד מקומי בשיעור או בחופת בן אחי. חשב המג"ש, ולאחר
 נענה, איעצך כדי שתוכל לקיים שניהם, יש ברשותי 'טייפ' (קלטת), בו הוקלט ה'שיעור' מהמחזור הקודם בדף שנלמד
 כאן למחר, אתן לך את הטייפ, ושמע אותו בדרך נסיעתך לחתונה, ונמצאת מקיים 'ובלכתך בדרך' בהידור רב,
 ו'יצאת ידי שניהם' - את שיעור התורה לא החסרת, ומהחתונה לא נפקד מקומך. ותרב שמחת היהודי, שלא יפסיד
 את לימודו הקבוע.

למחרת היום בעת הצהריים נכנס היהודי עם כל בני משפחתו לרכבו, והחל בנסיעה לקראת החתונה הגדולה,
 וגם החל לשמוע את שיעורו הקבוע בגמרא. תחילת הדרך עברה עליהם מתוך 'דברי תורה' בהתרוממות הרוח, אך
 לא עבר זמן רב ומצא האיש את עצמו נוסע לאחורי 'משאית' (טראק) גדולה אשר לאחוריה התנוסס 'לוח' - זהירות
 מטען חריג וכבד לפניך, והחלו 'זוחלים' על הכביש במקום 'נסיעה' על הדרך. והנה, יושבי הרכב הביטו ב'שעון' וראו
 כי לפי 'נסיעה' - זחילה' כזאת יגיעו לחתונתם במוצאי החתונה, בלית ברירה החליט הלה לעקוף בדרכו את ה'זוחל'
 הלז על ידי נסיעה לכמה רגעים בכביש המוביל לכיוון ההפוך מכיוון נסיעתם (בפס ישר ולא מקוטע המתיר לעקוף). למותר
 לציין, שאיסור גמור לנהוג כן, וחמירא סכנתא מאיסורא, אך אין דנים את האדם בשעת דוחק ולחץ, ואכן, בדק
 את הדרך הנגדית וראה כי ריקה היא מכל מיני כלי רכב, וכבר החל לסובב את הרכב להיכנס לאותו 'נתיב' (לעין)
 הנגדי, ולפתע נשמע באזנו קול בוקע ועולה (אזעקה גדולה) מתוך רכבם של שוטרים, מיד חזר למקומו הראשון, ותיכף
 נגלה לפניו מראה מחריד כי מצד הנגדי נסעה עוד משאית במהירות עצומה שאילולי היה נשאר על אותו נתיב
 עוד רגע קט היו כל בני המשפחה עולים למנוחתם בגן עדן... כראותו את ה'נס' הגדול הודה לה' על כל חסדיו,
 ושמח בלבו על חייו שניצלו, ואף כבר היה מוכן לשלם לשוטרים כל קנס אשר יושת עליו. אמנם כאשר התעשת
 והמתין לשוטרים שיתנו לו קנס כדין העובר על החוק לא מצא אותם כלל, ואף לאחר חקירות ובדיקות לא ראה
 כל זכר לשוטרים, והיה תמה ומתפלא איך יתכן כדבר הזה, הרי להדיא שמע קול תרועה הבוקע מרכבם של
 השוטרים, ואיך נעלמו כהרף עין. הדבר היה בפניו כחידה סתומה, אבל מה יעשה, וכי ידלוק אחרי השוטרים 'הרואים'
 ואינם נראים' לשלם קנסות...

אדהכי והכי נטתה המשאית מהדרך ופינתה עבורו מקום ליסע ברווח, וב"ה הגיע למקום החתונה בעוד היום
 גדול... אחר הדברים האלה, כשכבר כלו לרקד 'מצווה טאנץ' עשו את דרכם לחזור לביתם, על אם הדרך החליט
 האברך 'לחזור' על תלמודו והדליק שוב את ה'טייפ', ויהי בהגיעו לאותו חלק ששמע בצהרי היום את 'קול השופר'
 של השוטרים שמע שוב את הקול בוקע ועולה. או אז הבין שבאמת לא היה שם שום שוטר, ורק לפני כמה וכמה
 שנים כשמסר המג"ש את 'שיעורו' עבר וחלף שם שוטר שמיהר לדרכו והשמיע את קולו ברמה, וקול זה שב
 להישמע היום כשנקלע ל'סכנה' על אם הדרך כשמיהר לחתונתו. נמצא שהקב"ה הזמין את הצלתו מבעוד מועד,
 ובזכות שמירתו על קביעת העיתים נזדמנה הצלה זו לפתחו, כי מוצאי מצא חיים (משלי ח לה).

באר הפרשה - פרשת בחוקותי

הלומד שעות רבות אך לפעמים בטל הוא ממשנתו מסיבות שונות, כי העבודה הקבועה והתמידית קודמת וחשובה לעבודה המקודשת.

יהי ה' בעזרנו, להוליכנו קוממיות לארצנו, ומעתה ועד עולם ינהלנו על מי מנוחות^{מ"א}, מתוך שפע רב עד בלי די, ובא לציון גואל בב"א.

תדיר קודם, היינו שהעבודות שלו עולה גם על זה שמקודש יותר, ואף על פי שעבודתו אינה כל כך עפ"י מדרגות, אבל מה שהוא 'תמיד' חשוב וקודם לבל. עב"ל. ובדרך משל לסבר את האוזן, שהקובע לעצמו ללמוד שעה אחת בלבד בכל יום אך עומד הוא כחומה בצורה בקבלתו ומעולם אינו מבטלה, חשוב יותר מרעהו

מא. כך כתב הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע, על הפסוק 'והפקדתי עליכם בהלה' (כו טז), ד'ופקדתי' הוא מלשון פקידה וחסרון (כמו"ש ויפקד מקום דוד) ומרמז בזה 'ברכה' שהקב"ה יחסר מעלינו כל מיני בהלות ופחדים שלא יבואו בקרב בני ישראל, אך שלום ושלווה ישלטו במעוננו בב"א.